

تأثیر رابطه اجتماعی خانواده بر بزهکاری (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه پیام نور بافت)

سعید علوی^۱، زهرا حسنی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۰/۱۸ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۱۱/۳۰

چکیده

بزهکاری پدیده‌ای اجتماعی و دارای بستر اجتماعی است هر چند که عوامل زیستی، روانی، جغرافیایی، قومی، نژادی و موارد دیگر در نحوه شکل‌گیری و بروز نوع بزه نقش بسیار مهمی ایفاء می‌کنند، تبیین مساله بر اساس عامل محیط اجتماعی، تحدید نگرش حوزه جامعه شناسی اجتماعی است خصوصاً نحوه عملکرد کوچکترین و مهمترین نهاد اجتماعی یعنی خانواده که نقش مهمی را در همکاری و متجانس کردن رفتارهای هنجاری افراد با محیط اجتماع بر عهده دارد.

شناخت عوامل مرتبط با ویژگی‌های اجتماعی خانواده با بزهکاری از دیدگاه دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور بافت هدف اصلی این پژوهش است. این پژوهش از نوع میدانی و پیمایشی است که داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته که در بین دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور بافت به طور تصادفی ساده توزیع شد و جمع‌آوری گردید. اگر با دیدی جامعه شناسانه به این پدیده نگریسته شود بزهکاری را می‌توان به منزله یک بیماری اجتماعی تلقی نمود که باید معالجه شود. در این پژوهش داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

یافته‌های این پژوهش نشان داد که بین روابط گرم اعضای خانواده، وضعیت اقتصادی اجتماعی خانواده، و میزان تحصیلات والدین با بزهکاری دختران دانشگاه پیام نور بافت رابطه برقرار است.

کلیدواژه: روابط گرم اعضای خانواده - بزهکاری - دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور بافت.

۱- کارشناس ارشد علوم سیاسی، (نویسنده مسئول): ۰۹۱۳۲۷۹۳۰۰۱ - Alavi. ۲۱@yahoo.com

۲- کارشناس ارشد تاریخ اسلام و ایران، مدرس دانشگاه پیام نور، ۰۹۱۳۲۴۷۹۵۷۸ - Z.hasani@gmail.com

مقدمه

در اینجا به بررسی نقش خانواده به عنوان عامل و مانع بزهکاری نوجوانان (با تکیه بر نظم در خانواده) می‌پردازیم. اگر خانواده می‌تواند عامل مهم بزهکاری باشد و شرایط نامطلوب آن بزهکار را پرورش دهد، به همان نسبت وجود شرایط مطلوب در خانواده رشد ذهنی، عاطفی، روانی و اجتماعی نوجوان را امکان‌پذیر ساخته، مهمترین گام در پیشگیری از بزهکاری است. به نظر می‌رسد افزایش میزان بزهکاری حاکی از تضعیف مناسبات گروهی خانواده بوده، به طوری که وحدت گروهی از هم پاشیده است. به هر میزانی که روابط اعضاء از حیطة روابط صمیمی، عاطفی و اخلاقی خارج شود، خطر از بین رفتن کارکرد بسیار مهم خانواده، آموزش هنجارها و ارزش‌های اجتماعی به فرزندان دور نخواهد بود. آنچه مهم است مناسبات و پیوندهای گروه خانواده است به شکلی که افراد به عنوان حاملین و عاملین باید به گونه‌ای نقش خود را ایفاء نمایند که کارکرد اساسی حفظ وحدت و انسجام خانواده را به دنبال داشته باشد. خانه‌ای که از سخن محبت آمیز خالی است آفت رشد ذهنی، عاطفی و اجتماعی نوجوان است، عدم عشق و محبت و نبود ثبات و هماهنگی در خانواده زمینه ساز رفتار بزهکارانه است. هر گاه بنیان عاطفی و اخلاقی خانواده سست گردد روی نظم خانواده (طلاق) تأثیر گذاشته، بزهکاری نیز رخ می‌نماید نظم و تعادل در خانواده رابطه معکوس با روند بزهکاری دارد. آنگاه که طلاق رو به فزونی می‌رود، کشمکش‌های درونی خانواده اوج می‌یابد و فرزندان در سنین نوجوانی به دور از نظر والدین در ورطه آلامی چون اعتیاد، بزهکاری و... گرفتار می‌آیند. (رفیع پور، ۱۳۷۸: ۳۲)

بنابراین روابط بین والدین و فرزند، از هم پاشیدگی خانواده و فقدان نظم و تعادل در خانواده، سست شدن عقاید مذهبی و اخلاقی در بزهکاری نوجوانان نقش مهمی دارد. اگر ارزش‌های یک نفر و ارزش‌های افرادی که بر اثر او تأثیر شدید دارند به جای حمایت از رفتار غیر مجرمانه از رفتار تبهکارانه حمایت کنند، احتمالاً آن شخص مجرم خواهد شد. همبستگی و پیوستگی و ثبات ارکان خانواده کانون مناسبی را پدید می‌آورد تا افراد به صورت نسبتاً کاملی هنجارهای مقبول تعمیم یافته را ملکه سازی و درونی کرده و به سهولت در عرصه اجتماعی، نقش‌های محول و محقق را به نحوی که از آن انتظار می‌رود به اجرا گذارند (ساروخانی، ۱۳۷۶: ۶۸).

خانواده گروه کوچکی است که ویژگی اساسی و غیر قابل تفکیک آن صمیمیت است. اجتماعی کردن نسل آینده جزء بدیهی‌ترین و اساسی‌ترین وظایف خانواده است. محبت موجب استواری کانون خانوادگی است، نفرت در جهت معکوس آن جریان دارد و متضمن نفاق و جدایی و مخاصمه و جدال است. هنگامی که نفرت و اختلاف عمیق و مخاصمه به کانونی راه یافت، بقای نظم خانوادگی بین افراد آن متزلزل و دشوار می‌شود. (روزن باوم، ۱۹۷۳: ۱۴۹)

همه دانشمندان علوم اجتماعی، خواه جامعه‌شناسان یا روانشناسان، بیش از هر عاملی

بر تأثیر آگاهی بخشی از خانواده و تأثیر بی بدیل آن بر روی فرزندان تأکید دارند. اگر چه از تأثیر مدرسه، گروه‌های همسال، رسانه‌های جمعی و... غافل نیستند، ولی نقش خانواده را موثر می‌دانند؛ زیرا فرد در خانواده فرایند فرهنگ پذیری را می‌آموزد و شخصیت افراد بیش از همه در آغوش خانواده رشد و شکل می‌گیرد؛ در حالی که دیگر عوامل، بیش تر در جامعه پذیری افراد، نقش دارند. حال بررسی عوامل و ویژگی‌هایی نظیر روابط گرم اعضای خانواده، وضعیت اقتصادی و اجتماعی و میزان تحصیلات والدین می‌تواند راه گشای بسیاری از مسائل بوده و تا حد زیادی در کنترل بزهکاری نوجوانان بخصوص دختران در جامعه امروزی که زمینه‌های فراوانی برای بزهکاری وجود دارد موثر باشد. (صفوی، ۱۳۷۰: ۳۴)

رفتارهای والدین و اعضای خانواده در نوع بروز واکنش‌های افراد موثر است. این واکنش‌ها در زمینه پی‌ریزی شخصیتی فرد در دوران بلوغ سهم بسزایی دارد کودکان نیاز به خودشناسی و شناخت استعدادهایشان دارند و این حضور والدینی را می‌خواهد که در این راه به آنان کمک کند در غیر اینصورت آنان به صورت غیر فعال در جامعه حضور می‌یابند. در اینجاست که مساله چگونگی تربیت افراد مطرح می‌شود. پارسونز می‌گوید که خانواده زن و شوهری معاصر، ارزش‌های جامعه کل را به جوان منتقل می‌کند. بویژه ارزش‌های رشد و شکفتگی را که ویژه جامعه صنعتی و پیشرفته است. از نظر او این ارزش‌ها به وسیله نقش‌هایی که والدین در خانواده و در جامعه ایفا می‌کنند به کودک القاء می‌شود. بنابراین چون خانواده محیطی است که پیوندهای حاکم بر آن تفاوت زیادی با روابط حاکم بر خارج از محیط خانواده دارد و فرد از آغاز تولد تحت تأثیر آن است و بسیاری از نیازهای روانی او در این محیط تأمین می‌شود و پشتوانه ورود انسان به جامعه بزرگتر است نقش آن نیز با اهمیت تر از همه عوامل محیطی است. (مریجی، ۱۳۸۷: ۵۴)

بالتبع هر چه میزان اختلافات میان والدین با نوجوانان بیشتر باشد، سطح تحصیلات آن‌ها کمتر باشد، وضعیت اقتصادی ضعیفی داشته باشند، رفتارهای ناسازگارانه ضد اجتماعی را برای آنان به ارمغان می‌آورد صفاتی چون: مسئولیت، عشق، پایداری، استقلال تنها از فردی تراوش می‌کند که دارای خود باوری مثبت و روابط خوب اعضاء یک خانواده باشد و به دنبال روابط خوب، احساس امنیت است که فضای خانه را برای افراد سرشار از محبت می‌کند و افراد از طریق آن عامل است که هویت خود را توسعه می‌دهند. لذا همین عوامل باعث شده است که محقق در پی آن باشد که آیا روابط گرم اعضای خانواده، وضعیت اقتصادی و اجتماعی آن‌ها و تحصیلات والدین آیا بر روی بزهکاری نقش دارد یا خیر؟

ضرورت و اهمیت تحقیق

اگر با دیدی جامعه شناسانه به این پدیده نگریده شود بزهکاری را می توان به منزله یک بیماری اجتماعی تلقی نمود که باید معالجه شود. مسلماً برای مبارزه با هر مرضی باید ابتدا آن را شناخت و به زمینه های پیدایش آن پی برد، سپس بیمار را نجات داد و از بروز دوباره این عارضه پیشگیری نمود. چنانچه بزهکاری یک عارضه و آسیب اجتماعی تلقی شود، لذا «قشر نوجوان» به عنوان یکی از اقشار آسیب پذیر جامعه در معرض ابتلا به این عارضه هستند یا به نوعی به آن دچار شده اند.

بررسی علت ها، سبب می شود که مسئولین مربوط، به چگونگی شکل گیری اعمال نابهنجار شناخت پیدا کنند، آنگاه شیوه های صحیح و مناسب مبارزه با آن ها را جستجو نمایند. لذا اینگونه مطالعات و تحقیقات ضرورت می یابند تا کج روی ها و جرائم بهتر و عمیق تر شناخته شود و منشاء آن ها کشف گردد و بالاخره راههای اصلاح و باز پروری بزهکاران هموار گردد. بالاخره این قبیل کاوش هاست که امکان پیشگیری از ابتلاء به انحراف و سقوط استعدادها را در نیروهای انسانی بالقوه جامعه، فراهم می سازد و خانواده و دولت، حال و آینده کشور از خسارات مادی و معنوی فراوانی رهایی می یابند. با توجه به این که سازندگی فردای جامعه بستگی به نیروهای فعال و پر شور و دارای سلامت جسمی و روحی نسل نوجوان دارد، لازم است که همه امکانات جامعه را برای پیشگیری و مبارزه و ریشه کن کردن بزهکاری نوجوانان کشورمان به کار بریم.

از طرف دیگر آنچه موجب نگرانی شده است صدمات و لطمات جبران ناپذیری است که بر اثر فروپاشیدن کانون خانواده ایجاد می شود، صدماتی است که متوجه تمام اعضای خانواده منجمله فرزندان می شود. بعد از جدایی برای اکثر افراد یک دوره تضاد و دوگانگی عاطفی و تغییرات خلقی جدید پیش می آید که در رفتار خانواده بخصوص فرزندان تأثیر عمیقی می گذارد که از جمله آن بزهکاری است. از آنجا که خانواده از جنبه ها و ابعاد مختلفی در بزهکاری نوجوانان نقش دارد لذا کنکاش و تحقیق در این خصوص ضروری به نظر می رسد.

اهداف تحقیق

- ۱- شناخت رابطه بین روابط گرم اعضای خانواده با بزهکاران دختر دانشگاه پیام نور بافت
- ۲- شناخت رابطه بین اختلاف و مشاجره در خانواده و بزهکاری دختران دانشگاه پیام نور بافت

- ۳- شناخت رابطه بین وضعیت اقتصادی - اجتماعی خانواده با بزهکاری دختران دانشگاه

پیام نور بافت

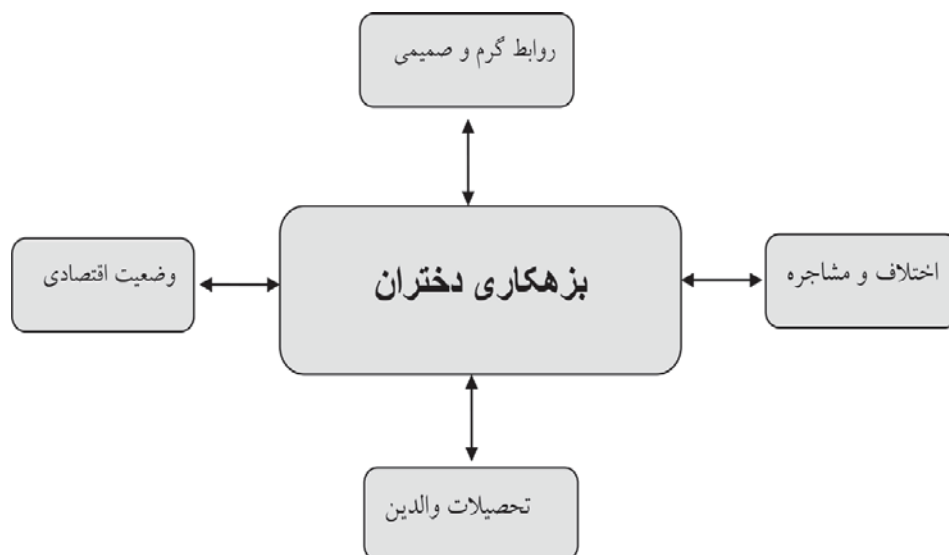
- ۴- شناخت رابطه بین میزان تحصیلات والدین با بزهکاری دختران دانشگاه پیام نور بافت

فرضیه‌های تحقیق

- ۱- به نظر می‌رسد هر چه روابط بین خانواده گرم و صمیمی و دوستانه باشد بزهکاری دختران کاهش می‌یابد.
- ۲- به نظر می‌رسد هر چه اختلاف و مشاجره در خانواده بیشتر باشد بزهکاری دختران افزایش می‌یابد.
- ۳- به نظر می‌رسد بین وضعیت اقتصادی - اجتماعی خانواده با بزهکاری دختران رابطه برقرار است.
- ۴- به نظر می‌رسد بین میزان تحصیلات والدین با بزهکاری دختران رابطه برقرار است.

مدل علی:

پیشینه تحقیق

مبانی و چارچوب نظری

در رابطه با بزهکاری و انحراف باید گفت که جامعه‌شناسی انحرافات به عنوان یکی از حوزه‌های جامعه‌شناسی به دنبال تبیین علل و عوامل عدم هم‌نوایی افراد با هنجارهای اجتماعی است. انحراف اجتماعی یک پدیده اجتماعی است که بر حسب زمان، مکان، موقعیت‌های اجتماعی افراد، فرهنگ‌ها و خرده فرهنگ‌های مختلف، ایدئولوژی‌ها و گروه‌های اجتماعی متفاوت، نسبی می‌باشد. به طور کلی باید گفت که در جامعه‌شناسی انحرافات، بزهکاری و انحراف را از چهار منظر مورد مطالعه و بررسی قرار داده‌اند و نظریه‌های موجود در چهار سطح و زمینه صورت گرفته است:

- ۱- تبیین‌های زیست‌شناختی ۲- تبیین‌های روان‌شناختی ۳- تبیین‌های جامعه‌شناختی
- ۴- روان‌شناختی اجتماعی

که هر یک از سطوح نظریات مختلفی در رابطه با جرم و بزهکاری مطرح نموده اند.

نظریه های روان شناختی اجتماعی انحراف

۱- نظریه کنترل اجتماعی

به عقیده هیرشی: بزهکاری به عنوان یک مساله اجتماعی باید در عرصه خانواده، محله، مدرسه، همسالان و سایر ارگان ها یا مؤسسات اجتماعی که نوجوان به نوعی در آنها عضویت دارد، بررسی گردد. هیرشی معتقد است که بزهکاری وقتی اتفاق می افتد که قیود فرد نسبت به اجتماع ضعیف شوند یا به طور کلی از بین بروند. این قیوم را تحت چهار مفهوم کلی خلاصه می کند:

وابستگی: حساسیتی است که شخص نسبت به عقاید دیگران درباره خود نشان می دهد، در حقیقت یک نوع قید و بند اخلاقی است که فرد را ملزم به رعایت هنجارهای اجتماعی می کند. این وابستگی را هیرشی همپایه وجدان و یا من برتر می داند.

تعهد: میزان مخاطره ای است که فرد در تخلف از رفتارهای قراردادی اجتماع می کند. بدین معنی فردی که خود را نسبت به قیود اجتماعی متعهد می داند از قبول این مخاطرات پرهیز می کند. اگر وابستگی را هم پای وجدان بدانیم، تعهد همپایه عقل سلیم یا خود است. **درگیر بودن:** میزان مشغولیت فرد در فعالیت های مختلف است، که باعث می شود او وقت برای انجام کار خلاف نداشته باشد. مثل درگیر شدن در سرگرمی های مدرسه، خانه و اشتغال به فعالیت های فوق برنامه.

باورها: میزان اعتباری است که فرد برای هنجارهای قراردادی اجتماع قائل است، در حالی که می تواند طبق میل خود از آنها تخلف کند، ولی به آنها پایبند باقی می ماند، مانند باور به نیکوکاری، حسن شهرت و غیره. (آرون، ۱۳۷۲: ۴۵)

نظریه های جامعه شناختی

تبیین های جامعه شناختی با رویکرد وفاق اجتماعی و تضاد بر نقش اساسی محیط اجتماعی در شکل گیری انحرافات اجتماعی تأکید کرده اند. نظریه های موجود در این زمینه عبارتند از نظریه های بی سازمانی اجتماعی، نظریه های تضاد و نظریه های خرده فرهنگی (شیخاوندی، ۱۳۷۳: ۷۲)

۱- **نظریه بی سازمانی اجتماعی:** نظریه پردازان بی سازمانی اجتماعی بر این باورند که عواملی چون کاهش کارایی نهادهای اجتماعی نظیر خانواده و تضعیف تقیدهای خویشاوندی به عنوان نیروهای غیر رسمی کنترل اجتماعی جرایمی نظیر قتل، سرقت، انحرافات جنسی و

اعتیاد را افزایش می‌دهند. به اعتقاد آنان عوامل اجتماعی افراد، را کنترل می‌کنند و وقتی که این عوامل بی‌ثبات شوند، افراد توان کمتری برای کنترل رفتار خود دارند.

۲- **مرتن:** نظریه ساخت اجتماعی و آنومی: دیدگاه مرتن به دنبال کشف این امر است که چگونه برخی از ساخت‌های اجتماعی بر افراد خاصی از جامعه تأثیر گذاشته و موجب شده آنان مرتکب رفتار ناهمنوا با هنجارهای اجتماعی شوند. به نظر او ساخت‌های اجتماعی فعال بوده و تولید کننده الگوهای رفتاری می‌باشند؛ بنابراین، او بر نظم اجتماعی تمرکز نموده و تأثیر ساخت‌های هنجاری را بر افراد مورد تفحص و تبیین قرار می‌دهد.

۳- **پارسونز (کنش اجتماعی و آنومی):** پارسونز معتقد است کارکردهای مناسب هر یک از خرده نظام‌های فرهنگ، اجتماع، شخصیت و اقتصاد و ارتباط و کنش متقابل بین آن‌ها عامل کنترل کننده هر جامعه و همچنین عامل بقاء و پایداری نظام اجتماعی است. در مقابل، عدم تعادل و بی‌سازمانی در هر یک از خرده نظام‌ها حیات جامعه را تهدید کرده و زمینه را برای رفتار انحرافی فراهم می‌سازد. از دید پارسونز، نهادها و سازمان‌های اجتماعی، عوامل اجرایی و ابزارهای جامعه‌پذیری الگوهای رفتاری و درونی ساختن آن‌ها در افراد هستند. در صورتی که نهادها و سازمان‌های کارگزار جامعه‌پذیری، نظیر خانواده، مدرسه و وسایل ارتباط جمعی کارآیی لازم را نداشته باشند جامعه دچار بی‌سازمانی اجتماعی گردیده و پیامد آن شیوع رفتار انحرافی در جامعه است. (آرون، ۱۳۷۲: ۲۰)

نظریه روانشناختی: در زمینه تبیین‌های روانشناختی انحراف باید گفت که این تبیین‌ها بیشتر بر تفاوت‌های فردی افراد که بر اساس عوامل روانشناختی نظیر هوش و نوع شخصیت تعیین می‌کند تمرکز نموده‌اند.

فروید، برای ساختار شخصیت سه مجموعه نیرو را که عوامل کنترل رفتاری نامیده بر می‌شمارد:

- ۱- **ضمیر:** که نشان دهنده غرایز و گرایش‌های انسانی و تابع اصل لذت بوده
- ۲- **خود:** که معرف واقعیت‌های اجتماعی زندگی است و به فرد امکان می‌دهد که درک کند، بیندیشد و بر محیط زیست خود تأثیر بگذارد.
- ۳- **فرا خود:** که نماینده بازدارندگی‌های اجتماعی است که در طول تجربه در گروه‌های اجتماعی به ویژه در خانواده کسب شده است.

سوابق تحقیق

مقاله‌ای با عنوان اهمیت نفوذ والدین بر رفتارهای پرخطر در بین نوجوانان توسط مریم رفعت جاه در سال ۱۳۸۵ نوشته شده است که در این پژوهش رفعت جاه و همکاران به این نتیجه رسیدند که طلاق والدین از یکدیگر که متاثر از تعارضات بین آن‌ها می‌شد بر رفتارهای بزهکارانه نوجوانان اثر مثبت دارد. (شریفی: ۱۳۸۸)

احمدی و همکاران (۱۳۸۰) در مقاله خود به بررسی تطبیقی رفتار بزهکارانه دانش آموزان دبیرستان‌های نظام قدیم و جدید شهر شیراز پرداخته‌اند. یافته‌های این تحقیق که به روش پیمایش اجتماعی و در نمونه‌ای شامل ۶۵۰ دانش آموز دبیرستانی صورت پذیرفت، نشان می‌دهد که درصد بزهکاری در دانش آموزانی که محیط خانواده مناسبی ندارند، نسبت به دانش آموزانی که از این موهبت برخوردارند نظام قدیم بیشتر است.

الماسی (۱۳۸۶) در پایان نامه خود به بررسی تطبیقی عوامل اجتماعی مرتبط با گرایش به رفتار بزهکارانه در میان دانش آموزان پسر مقطع متوسطه، در دو منطقه حاشین نشین و غیر حاشیه نشین شهر ایلام پرداخته است. بر اساس نتایج حاصله از این تحقیق، همبستگی قوی و معکوسی بین تعلق خاطر نسبت به مدرسه و گرایش به رفتار بزهکارانه در بین دانش آموزان وجود دارد. همچنین بین تعداد خانواده بزهکار و گرایش به رفتار بزهکارانه نیز همبستگی مستقیمی وجود داشته است. (مریجی، ۱۳۷۸: ۵۴)

مقیمي اسفند آبادی (۱۳۸۵) در پایان نامه خود به بررسی رابطه معلولیت جسمی والدین و نیز شرایط عاطفی خانواده با بزهکاری افراد ۱۹-۱۵ ساله در شهر تهران پرداخته است. بر اساس یافته‌های این تحقیق بین معلولیت والدین و رفتار بزهکارانه فرزندان رابطه معنی داری وجود ندارد، اما میزان انحراف فرزندان خانواده‌هایی که والدین در آن‌ها حضور دارند کمتر از خانواده‌هایی است که والدین در آن‌ها حضور ندارند. بر اساس دیگر نتایج این تحقیق، عوامل اقتصادی و آموزشی نیز بر بروز رفتار بزهکارانه در میان نوجوانان موثر هستند. (مصطفوی، ۱۳۷۵: ۸۵)

روش شناسی تحقیق

جهت گردآوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای و اسنادی و همچنین از پرسشنامه به عنوان ابزار گردآوری اطلاعات استفاده شده است. به منظور بررسی میزان نوع رابطه اعضای خانواده بر بزهکاری دختران در شهر بافت پرسشنامه‌ای توسط پژوهشگر طراحی که دارای سئوالاتی مربوط به نحوه رفتار والدین در خانه، پایگاه اجتماعی - اقتصادی والدین و تحصیلات والدین آن‌ها می‌باشد و پرسشنامه توسط نمونه‌های انتخاب شده از دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور شهر بافت تکمیل شد.

یافته های تحقیق

Cases						
Total		Missing		Valid		
Percent	N	Percent	N	Percent	N	
100.0%	150	0%	0	100.0%	150	بزهکاری گرم

فرضیه ۱- به نظر می رسد هر چه روابط بین اعضای خانواده گرم و صمیمی و دوستانه باشد بزهکاری دختران شهر بافت کاهش می یابد.

HO: بین روابط گرم اعضای خانواده و بزهکاری رابطه وجود ندارد.

H1: بین روابط گرم اعضای خانواده و بزهکاری رابطه وجود دارد.

پیرسون محاسبه شده در این فرضیه ۰/۴۵۹ است ضریب همبستگی این دو متغیر متوسط و مستقیم است و با توجه به این که سطح معنی داری آن ۰/۰۰۰ است، این فرضیه معنی دار است

روابط گرم اعضای خانواده/بزهکاری دختران	آزمون آماری = پیرسون
۰/۴۵۹	ضریب همبستگی پیرسون
۰/۰۰۰	سطح معنی داری
۱۵۰	تعداد معتبر

روابط گرم اعضای خانواده / بزهکاری دختران	آزمون آماری = کای دو
۱۱۳۱/۱	مقدار خی دو
۰/۰۰۰	سطح معنا داری
۸	درجه آزادی
۱۵۰	تعداد معتبر

Cases						
Total		Missing		Valid		
Percent	N	Percent	N	Percent	N	
100.0%	150	0%	0	100.0%	150	بزهکاری مشاجره

فرضیه ۲- به نظر می‌رسد هر چه اختلاف و مشاجره در خانواده بیشتر باشد بزهکاری دختران افزایش می‌یابد.

HO۱- : بین روابط گرم اعضای خانواده و بزهکاری رابطه وجود ندارد.

H۱۲- : بین روابط گرم اعضای خانواده و بزهکاری رابطه وجود دارد.

۳- پیرسون محاسبه شده در این فرضیه ۸۱۲/ است ضریب همبستگی این دو متغیر متوسط و مستقیم است و با توجه به این که سطح معنی داری آن ۰/۰۰۰ است، این فرضیه معنی دار است

اختلاف و مشاجره / بزهکاری دختران	آزمون آماری = پیرسون
۰/۸۱۲	ضریب همبستگی پیرسون
۰/۰۰۰	سطح معنا داری
۱۵۰	تعداد معتبر

اختلاف و مشاخره / بزهکاری دختران	آزمون آماری = کای دو
۱۴۴۷/۶	مقدار خی دو
۰/۰۰۰	سطح معنا داری
۵	درجه آزادی
۱۵۰	تعداد معتبر

Cases						
Total		Missing		Valid		
Percent	N	Percent	N	Percent	N	
100.0%	150	0%	0	100.0%	150	

فرضیه ۳- به نظر می‌رسد بین وضعیت اقتصادی - اجتماعی خانواده با بزهکاری دختران رابطه برقرار است

HO : بین وضعیت اقتصادی - اجتماعی خانواده با بزهکاری دختران رابطه وجود ندارد.

H1 : بین وضعیت اقتصادی - اجتماعی خانواده با بزهکاری دختران رابطه وجود دارد.

پیرسون محاسبه شده در این فرضیه ۰/۷۶۸ است ضریب همبستگی این دو متغیر متوسط و مستقیم است و با توجه به این که سطح معنی داری آن ۰/۰۰۰ است، این فرضیه معنی دار است

وضعیت اقتصادی - اجتماعی خانواده / بزهکاری دختران	آزمون آماری = پیرسون
۰/۷۶۸	ضریب همبستگی پیرسون
۰/۰۰۰	سطح معنا داری
۱۵۰	تعداد معتبر

وضعیت اقتصادی - اجتماعی خانواده / بزهکاری دختران				آزمون آماری = کای دو	
۱۱۲۷/۵				مقدار خی دو	
+ / + + +				سطح معنا داری	
۶				درجه آزادی	
۱۵۰				تعداد معتبر	
Cases					
Total		Missing		Valid	
Percent	N	Percent	N	Percent	N
100. 0%	150	0% .	0	100. 0%	150
					بزهکاری تحصیلات

فرضیه ۴- به نظر می‌رسد بین میزان تحصیلات والدین با بزهکاری دختران در شهر بافت رابطه برقرار است.

HO: بین میزان تحصیلات والدین با بزهکاری دختران رابطه وجود ندارد.

H1: بین میزان تحصیلات والدین با بزهکاری دختران رابطه وجود دارد.

پیرسون محاسبه شده در این فرضیه ۵۴۶/۰ است ضریب همبستگی این دو متغیر متوسط و مستقیم است و با توجه به این که سطح معنی داری آن ۰/۰۰۰ است، این فرضیه معنی دار است

میزان تحصیلات والدین / بزهکاری دختران		آزمون آماری = پیرسون	
۰/۵۴۶		ضریب همبستگی پیرسون	
۰/۰۰۰		سطح معنا داری	
۱۵۰		تعداد معتبر	

میزان تحصیلات والدین / بزهکاری دختران	آزمون آماری = کای دو
۷/۷۳۷	مقدار خی دو
۰/۰۰۰	سطح معنا داری
۶	درجه آزادی
۱۵۰	تعداد معتبر

نتیجه گیری فرضیات

فرضیه ۱: به نظر می‌رسد هر چه روابط بین اعضای خانواده گرم و صمیمی و دوستانه باشد بزهکاری دختران شهر بافت کاهش می‌یابد.

با محاسبه ضریب همبستگی پیرسون و خی دو SIG بدست آمده برابر است با ۰/۰۰۰ و چون این مقدار کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد نشان دهنده این است که رابطه معنادار است و این فرضیه با ضریب اطمینان ۹۵٪ پذیرفته می‌شود. بر اساس چارچوب نظری هیرشی (۱۹۶۹) در آزمون نظریه کنترل اجتماعی دریافت که افزایش تقیدهای جوانان به والدین و گذران بیشتر اوقات فراغت فرزندان با خانواده، گرایش جوانان به بزهکاری را کاهش می‌دهد.

فرضیه ۲: به نظر می‌رسد هر چه اختلاف و مشاجره در خانواده بیشتر باشد بزهکاری دختران افزایش می‌یابد.

با محاسبه ضریب همبستگی پیرسون و خی دو SIG بدست آمده برابر است با ۰/۰۰۰ و چون این مقدار کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد نشان دهنده این است که رابطه معنادار است و این فرضیه با ضریب اطمینان ۹۵٪ پذیرفته می‌شود. بر اساس چارچوب نظری هیرشی (۱۹۶۹) تضادهای زناشویی، گسیختگی و سرپرستی‌های ضعیف والدین بر فرزندان را بر بزهکاری نوجوانان موثر دانسته‌اند.

فرضیه ۳: به نظر می‌رسد بین میزان تحصیلات والدین با بزهکاری دختران در شهر بافت رابطه برقرار است.

با محاسبه ضریب همبستگی پیرسون و خی دو SIG بدست آمده برابر است با ۰/۰۰۰ و چون این مقدار کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد نشان دهنده این است که رابطه معنادار است و این فرضیه با ضریب اطمینان ۹۵٪ پذیرفته می‌شود. بر اساس چارچوب نظری سادرلند (۱۹۴۲) بزهکاری را در اثر خطای خانواده دانسته که قادر به یاد دادن ارزش‌ها و هنجارها نبوده‌اند. به نظر سادرلند نگرانی‌ها و نیازهای ارضا نشده در افراد عادی و بزهکار شبیه به هم است و تنها روشهای یاد گرفته شده واکنش به این نگرانی‌ها و محرک‌ها در آنان متفاوت است و خانواده به عنوان محیط یاد گیری اولیه جوانان بر بزهکاری موثر است.

فرضیه ۴: به نظر می‌رسد بین وضعیت اقتصادی - اجتماعی خانواده با بزهکاری دختران در شهر بافت رابطه برقرار است.

با محاسبه ضریب همبستگی پیرسون و خی دو SIG بدست آمده برابر است با ۰/۰۰۰ و چون این مقدار کمتر از ۰.۵٪ می باشد نشان دهنده این است که رابطه معنادار است و این فرضیه با ضریب اطمینان ۹۵٪ پذیرفته می شود. بر اساس چارچوب نظری نی (۱۹۵۸) در پژوهایش به این نتیجه رسید که متغیرهای خانوادگی نظیر روابط فرزند-والدین، تقیدهای خانوادگی، انضباط و سرپرستی و پایگاه اقتصادی و اجتماعی خانواده با بزهکاری نوجوانان ارتباط معنا داری دارد.

بحث و نتیجه گیری

پیچیدگی عوامل موثر در پدیده بزهکاری سبب شده است که هر گروه از محققان آن را از دیدگاهی خاص بررسی کنند. روانشناسان و روان پزشکان از دیدگاه روانشناختی، حقوقدانان از دیدگاه جرم شناسی و مسائل کیفری، پزشکان و زیست شناسان از نظر عوامل موثر زیستی و بالاخره جامعه شناسان از دید آسیب شناسی اجتماعی.

نظریات معروف و مشهوری که در زمینه جرم و بزهکاری مطرح شده که به طور مستقیم و غیر مستقیم بر نقش و تأثیر خانواده در بزهکاری نوجوانان اشاره کرده اند. نکته قابل توجهی که در همه این نظریات وجود دارد این می باشد که آن ها خانواده را یکی از ساخت های مهم اجتماعی می داند که می تواند در شکل گیری شخصیت فرد به عنوان یک فرد مهم و حیاتی یا در مقابل آن به عنوان یک فرد بزهکار و کج رو نقش اساسی داشته باشد و رفتار نوجوان تا حد زیادی بر خواسته از شکل گیری شخصیت او در نظام خانواده می باشد. باید گفت که پیوندهای دوستانه والدین عاملی برای تعدیل نوجوانان وسیله ای برای ارضاء عواطف و موجبی برای جلوگیری از پدید آمدن نابسامانی است آن ها الگو از والدین خود می گیرند و به رشد و خویش ادامه می دهند همچنین خانواده ها منتقل کننده فرهنگی خاص به کودکان هستند فرهنگی که در آن صفا، صمیمیت و محبت است و این امر در اماکنی دیگر بدست نمی آید معنویت و اخلاق در خانه کار سازندگی را در کودک نافذ می سازد.

در رابطه با اختلاف و تضاد و مشاجره والدین باید گفت که آن ها از عوامل مهم و موثر بر بزهکاری نوجوانان می باشد. روابط والدین با یکدیگر و با فرزندان در پرورش عاطفی و اجتماعی نوجوانان نقش موثری داشته و ناسازگاری زناشویی والدین می تواند موجب گرایش فرزندان به بزهکاری شود از طرف دیگر سازگاری والدین و روابط منطقی و محبت امیز بین والدین و فرزندان که به وحدت خانوادگی می انجامد ارتباط جوانان را با گروه های همسال بزهکار محدود ساخته و از گرایش آنان به رفتار بزهکارانه می کاهد.

نتایج آزمون تجربی روی ۹۰۰ جوان ۱۲ تا ۱۹ ساله نشان می دهد الگوهای کنش متقابل اعضای خانواده روابط معنی داری با بزهکاری دارد بیشتر جوانان بزهکار در این نمونه مورد مطالعه با والدین خود تعارضات و اختلافات آشکار داشته اند و در حالی که با والدینشان با

سختی ارتباط برقرار می کردند تعامل آنان با دوستانشان به سهولت انجام می گرفت. همچنین مطالعه‌ای در ایران نشان می دهد که اغلب جوانان ۲۰-۱۸ ساله کانون اصلاح و تربیت زنان عادل آباد شیراز متعلق به خانواده‌ای پر مشاجره بوده اند.

در رابطه با متغیر وضعیت اقتصادی و اجتماعی خانواده بررسی خواهیم کرد تا ببینیم پایگاه اقتصادی - اجتماعی والدین با چه مقوله‌هایی سنجیده می شود و آیا این عوامل بر بزهکاری نوجوانان موثر است و چگونه این عوامل بر بزهکاری نوجوانان تأثیر می گذارد در این رابطه برخی از نظریه‌های جامعه شناسی انحرافات نظیر نظریه بوم شناختی با استناد به آمارهای رسمی انحرافات اجتماعی، پایگاه اقتصادی - اجتماعی خانواده را از متغیرهای مربوط به بزهکاری دانسته‌اند. صاحب نظران این نظریه‌ها بر این باورند که احساس محرومیت جوانان در خانواده‌های با پایگاه اقتصادی - اجتماعی پایین، نبود شرایط مناسب زندگی و ارضاء نامناسب نیازهای جوانان آن‌ها را به سمت رفتار بزهکارانه سوق می دهد. این نظریه‌ها موقعیت شغلی، سطح تحصیلی و درآمد والدین را به عنوان شاخص‌های عمده پایگاه اقتصادی - اجتماعی خانواده در نظر گرفته‌اند و تأثیر این شاخص‌ها را بر رفتار بزهکارانه جوانان نشان داده. این نظریه‌ها همچنین به ناتوانی والدین از ارائه پاداش‌های مناسب به رفتارهای ناهنجار اشاره می کند عدم ارضاء نیازهای جوانان و به تأخیر انداختن کامیابی‌های آنان در خانواده‌هایی که فقر اقتصادی و اجتماعی دارند توجیهی است برای جوانانی که تنها به ارضاء تمایلات و آرزوهای کوتاه مدت خود از طریق رفتار بزهکارانه عمل می کند. در رابطه با متغیر سطح تحصیلات والدین به دنبال این مساله هستیم که بررسی کنیم آیا سطح تحصیلات والدین می تواند در بزهکاری نوجوانان موثر باشد یعنی آیا سطح تحصیلات بالای والدین در کاهش بزهکاری نوجوانان تأثیری دارد در این رابطه باید گفت که پژوهش‌ها نشان می دهد والدینی که از سطح بالایی در تحصیلات برخوردارند در مواجهه و برخورد و رابطه برقرار کردن با نوجوانانشان از مهارت کافی برخوردارند در این مورد پرداختن به امور تربیتی فرزندان توسط این گونه والدین که شامل اصول اخلاقی مناسب و منسجمی است و در مقابل شامل نظارت دقیق بر کار آنان، شرکت والدین در زندگی روزمره جوانان کسب اطلاع از فعالیت‌های فرزندان در طول روز و آموزش مهارت‌های زندگی به فرزندان با شیوه‌های مساله یابی و حل مساله می تواند از گرایش نوجوانان این گونه خانواده‌ها به بزهکاری پیشگیری کند در مقابل والدینی که سطح تحصیل پایینی دارند از شیوه‌های تربیتی استفاده می کنند که خود از طریق آن‌ها پرورش یافته‌اند این گونه والدین بیشتر از شیوه‌های اقتدار گونه و سخت گیری استفاده می کنند که این گونه روش‌های تربیتی مورد قبول جوانان نبوده و جزئی از فرهنگ جوانان دوران معاصر نیست.

به طور کلی والدین جوانان بزهکار در مقایسه با والدین جوانان غیر بزهکار عمدتاً در برخورد با رفتارهای ناهنجار فرزندان خود از مهارت کافی برخوردار نیستند حتی در مواردی

برخورد و بررسی والدین از وضعیت فرزندانشان در گرایش آنان به رفتار بزهکارانه نقش موثری دارد.

منابع

- آرون، ریمون، «مراحل اساسی اندیشه در جامعه شناسی» ترجمه باقر پرهام- چاپ سوم، ۱۳۷۲، تهران: سمت.
- روزن باوم، هایدی ۱۹۷۳ «خانواده به منزله ساختاری در مقابل جامعه» ترجمه محمد صادق مهدوی، چاپ اول، ۱۳۶۷، تهران: مرکز نشر دانشگاهی
- رفیع پور، فرامرز (۱۳۷۸)؛ آنومی یا آشفتگی اجتماعی، تهران: سروش
- ساروخانی، باقر (۱۳۷۶)؛ طلاق پژوهشی در شناخت واقعیت و عوامل آن، تهران: دانشگاه تهران
- شیخاوندی، داور (۱۳۷۳)؛ جامعه شناسی انحرافات و مسائل جامعه، مشهد: مرندیز
- صفوی، امان الله (۱۳۷۰)، تئوریهای انحراف، تهران: آموزش و پرورش
- مصطفوی، فرخ (۱۳۷۵)؛ روشها، فنون و تکنیک هابنوبین تحلیل داده های علوم اجتماعی و رفتاری، تهران: وزارت فرهنگ و آموزش عالی
- مریجی، شمس الله (۱۳۸۷)؛ عوامل موثر در انحراف از ارزشها، قم: مرکز پژوهشهای صدا و سیما

